

УДК 351.824.1:338.45:621

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ

О.В. Бойко, д.е.н., доцент

Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя, Україна

М.І. Башинська, к.е.н.

Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Одеса, Україна

О.З. Редьква, к.е.н.

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Тернопіль, Україна

Бойко О.В., Башинська М.І., Редьква О.З. Факторний аналіз індикаторів економічної безпеки машинобудівного комплексу країни.

У статті розглядається питання економічної безпеки машинобудівного комплексу та його суб'єктів як складової економічної безпеки держави. Визначено і систематизовано зовнішні та внутрішні фактори, які вимагають від підприємства формування ефективної системи економічної безпеки в умовах несприятливого ринкового середовища. Досліджено сутність та засади факторів впливу на економічну безпеку підприємства, а також висвітлено й уточнено найважливіші чинники, що негативно впливають на стан машинобудування, що обумовлює зростання втрат і зниження рівня стійкості функціонування підприємств. В роботі проведено PEST-аналіз підприємств машинобудівного комплексу України, що дозволяє сформулювати комплекс дій та побудувати стратегію і тактику розвитку машинобудівного підприємства.

Ключові слова: безпека підприємства, економічна безпека підприємства, факторний аналіз, індикатор, зовнішнє середовище підприємства, PEST-аналіз, внутрішнє середовище підприємства, машинобудування, експорт

Бойко Е.В., Башинская М.И., Редьква О.З. Факторный анализ индикаторов экономической безопасности машиностроительного комплекса страны.

В статье рассматривается вопрос экономической безопасности машиностроительного комплекса и его субъектов как составной экономической безопасности государства. Определены и систематизированы внешние и внутренние факторы, которые требуют от предприятия формирования эффективной системы экономической безопасности в условиях неблагоприятной рыночной среды. Исследована сущность и основы факторов влияния на экономическую безопасность предприятия, а также уточнено важнейшие факторы, которые отрицательно влияют на состояние машиностроения, которое обуславливает возрастание потерь и снижению уровня стойкости функционирования предприятий. В работе проведен PEST-анализ предприятий машиностроительного комплекса Украины, которая разрешает сформировать комплекс действий и построить стратегию и тактику развития машиностроительного предприятия.

Ключевые слова: безопасность предприятия, экономическая безопасность предприятия, факторный анализ, индикатор, внешняя среда предприятия, PEST-анализ, внутренняя среда предприятия, машиностроение, экспорт

Boiko O.V., Bashinskaya M.I., Redkva O.Z. Factor analysis of the economic security indicators of the machine building complex of the country.

The article discusses the economic security of the machine-building complex and its entities as part of economic security of the state. Determined number of external and internal factors, which require the formation of an effective enterprise economic security in an unfavorable market environment. The essence and the basis of the factors of influence on the economic security of the enterprise, and clarified the most important factors that negatively affect the state machinery, which causes an increase in losses and reduce the level of resistance of the functioning of enterprises. In work the PEST-analysis of machine-building enterprises of Ukraine, which allows to generate a set of actions and to build a strategy and tactics of engineering enterprise.

Keywords: security of the enterprise, economic security of the enterprise, factor analysis, indicator, external enterprise environment, PEST-analysis, internal enterprise environment, mechanical engineering, export

Сучасні умови функціонування підприємств обумовлені високим ступенем нестабільності та нестійкості, що пов'язано з ситуацією, яка склалася під впливом загальносвітової економічної кризи. Це викликає загальне зниження рівня економічної безпеки підприємств, а отже, і можливості забезпечення їх сталого розвитку [1].

В умовах несприятливого ринкового середовища підприємствам постійно доводиться приймати рішення щодо виживання та їх захисту від впливу негативних факторів. Цих факторів є досить багато і всі вони впливають на підприємство по-різному. Внаслідок цього у процесі функціонування підприємств їхні власники та керівники змушені адаптуватись до виникнення цих негативних явищ та вживати заходів щодо їх упередження, знешкодження або нейтралізації.

В особливо складних обставинах сьогодні опинилося вітчизняне машинобудування. На сьогоднішній день сектор машинобудування стикнувся із рядом проблем, перш за все через геополітичні зміни в зовнішньому середовищі. В умовах постійного зростання конкуренції на світових ринках, національна галузь машинобудування опинилась перед викликами стратегічного характеру. Також існує ще безліч зовнішніх та внутрішніх чинників, які мають негативний вплив на машинобудування та потребують дослідження [2].

Саме тому важливим питанням є визначення та систематизація усіх факторів, які мають вплив на підприємство в сучасних умовах та вимагають від підприємства формування ефективної системи економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Факторному аналізу економічної безпеки машинобудівних підприємств у різний час приділено увагу значною кількістю авторів, серед

яких зазначимо таких як Я.В. Кудря [3], О.С. Іщук [3], В.О. Рябінцев [18], А.І. Лужецький [16], Д.А. Жукова [14], Ю.М. Бартишевська [12], О.В. Орлик [1, 17], А.В. Череп [19], Н.В. Штамбург [20], О.С. Кузьміна [9], Кривецький І.О. [15] та інші.

Однак огляд численних теоретичних джерел, присвячених питанням факторного аналізу економічної безпеки, показав, що у різних авторів існують різні підходи до досліджуваного питання, більшість з них акцентують лише на факторах зовнішнього впливу на машинобудівне підприємство.

Метою статті є проведення факторного аналізу індикаторів, які мають вплив на діяльність підприємств машинобудівного комплексу. У зв'язку із цим у статті ставиться завдання виявлення та систематизації зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на діяльність машинобудівних підприємств та створення системи їх економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Машинобудівний комплекс є основним компонентом більшої за розміром переробної промисловості, внесок якого до валової доданої вартості у переробній промисловості становить

25% і, в свою чергу, біля 3,5% до валового внутрішнього продукту України [2].

Машинобудування має стратегічний пріоритет серед галузей промисловості України. Це обумовлюється тим, що завдяки технічним інноваціям воно впливає не тільки на розвиток своїх галузей і виробництв, але і на рівень технічного розвитку підприємств, які задіяні в інших видах економічної діяльності. Це пояснюється тим, що від машинобудування залежить інноваційність, прогресивність, ефективність розвитку сфер виробництва і послуг, оскільки немає підприємств і видів діяльності, які не використовують продукцію машинобудування [3].

Машинобудування – це інвестиційно-спрямована галузь промисловості, джерело інноваційних ініціатив і основа політичної, економічної й технологічної незалежності; потужна база для розроблення та застосування новітніх технологій, могутній рушій прогресу [3].

Українське машинобудування знаходиться на складному шляху розвитку. На це вказує статистика. Протягом останніх років суттєво знижується обсяг виробництва продукції машинобудування. Про це свідчать індекси продукції машинобудування (рис. 1).

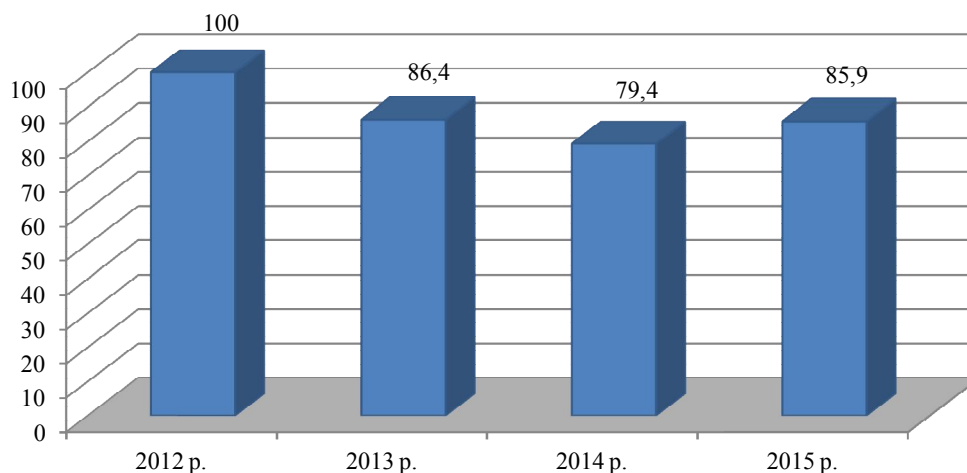

Рис. 1. Індекси продукції машинобудування у 2012-2015 роках

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Аналіз даних рис. 1. показує, що у 2013 році порівняно з 2012 індекс виробництва продукції машинобудування зменшився на 13,6%, у 2014 році порівняно з 2013 роком – на 20,6%, а у 2015 році порівняно з 2014 – ще на 14,1%.

Згідно даних Державного комітету статистики частка продукції машинобудування у загальній структурі реалізації продукції промисловості у 2015 році порівняно з 2013 роком знизилася на 3,8 п.п – з 10,3% до 6,5%. А частка експорту продукції машинобудування у загальній структурі зовнішньої торгівлі України за цей же період знизилася на 0,7 п.п – з 11,0% до 10,3%.

Наведені дані свідчать про те, що машинобудівна галузь знаходиться у надзвичайно

складній ситуації. Тому необхідно ретельно проаналізувати причини цього становища та терміново приймати відповідні заходи для виправлення існуючої ситуації.

Я.В. Кудря та О.С. Іщук у своїй монографії серед найважливіших чинників, що негативно впливають на стан машинобудування виділяють такі:

- 1) зменшення частки високотехнологічної промислової продукції і товарів машинобудування;
- 2) колапс промислових корпорацій і машинобудівних виробництв;
- 3) недостатній вплив акціонерного і корпоративного секторів національної економіки

України на процес інвестиційно-інноваційного розвитку промисловості й машинобудування;

4) посилення залежності промисловості і машинобудування від імпорту високо-технологічної промислової продукції, ролі машинобудівних підприємств і корпоративного сектору національної економіки України в промисловості;

5) неконтрольованість інтеграційних процесів у машинобудуванні;

6) стихійне формування і прогресування інноваційно-технологічної відсталості машинобудівних підприємств;

7) дефіцит експертів, неефективність управління машинобудівними підприємствами, нерезультативність їх діяльності;

8) уповільнення і призупинення науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт у промисловості й машинобудуванні;

9) нівелювання соціально-економічного значення машинобудування для України тощо [3].

Перелічені фактори є надзвичайно важливими і впливовими. Однак, на нашу думку, вони є надто широкими та узагальненими, а тому потребують уточнення та доповнення.

1. Політичні фактори. На нашу думку, ця група факторів має визначальний вплив на розвиток машинобудування протягом останніх років.

1.1. Військові дії на Сході України та анексія Криму. Протягом десятиліть Російська Федерація була основним торговим партнером України та основним ринком для збуту вітчизняної машинобудівної продукції. Значні поставки також здійснювалися і до інших країн СНД. Політична ситуація на сході країни призвела до майже повної втрати російського ринку та значних зменшень поставок продукції машинобудування до інших країн СНД. У сукупності це призвело до суттєвого зменшення обсягів експорту продукції машинобудування (рис. 2).

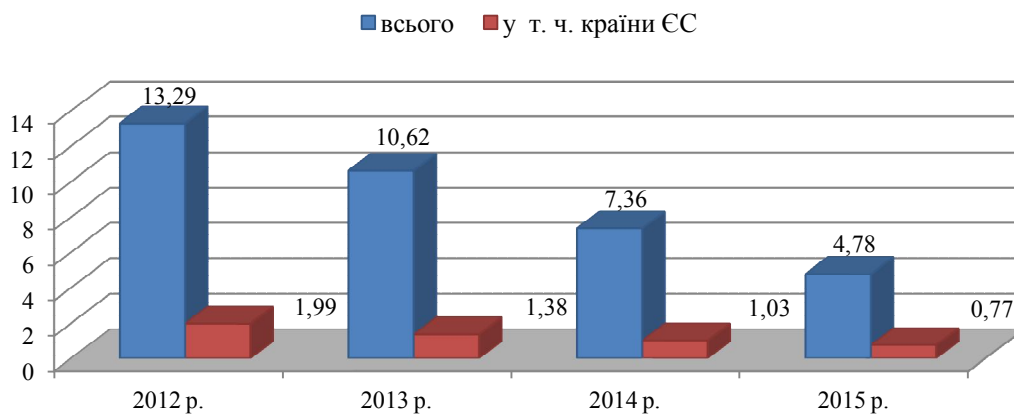

Рис. 2. Динаміка експорту продукції машинобудування з України, млрд. дол. США
Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Отже, у порівнянні з 2012 роком обсяги експорту продукції вітчизняного машинобудування зменшилися майже втричі.

1.2. Активізація співпраці з країнами Європейського Союзу. З квітня 2014 року зі сторони ЄС були запроваджені односторонні торговельні преференції для України. Це сприяло збільшенню експорту окремих видів продукції машинобудування та зменшенню від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС продукцією машинобудування.

А з 1 січня 2016 року на основі Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбулося спрощення руху товарних потоків між країнами. За підсумками чотирьох місяців 2016 року вперше після 2014 року експорт товарів до країн ЄС продемонстрував позитивну динаміку – постачання продукції машинобудування відносно аналогічного періоду минулого року зросло на 27,5 млн. дол. США [5].

Урізноманітнення товарної структури експорту, підписання Угоди про асоціацію та ЗВТ із ЄС, але ще більше втрата частини експортних потужностей на Донбасі й посилення торговель-

них обмежень Росії на українські товари створили всі умови для порівняно безболісного відходу України з пострадянського ринку збуту [2].

1.3. Приватизація підприємств галузі. Підприємства машинобудівного комплексу завжди входили в різноманітні програми приватизації. Протягом років незалежності абсолютна більшість підприємств галузі була приватизована. Однак держава, реагуючи на апетити крупного бізнесу, передусім відчувувала перспективні та прибуткові підприємства. Ці об'єкти продавалися конкретним покупцям, а збиткові і непривабливі для інвесторів підприємства досі залишаються тягарем для державного бюджету [6].

Таким чином, розвиток багатьох машинобудівних підприємств повністю залежить від їх власників та рішень, які ухвалюються ними.

2. Економічні фактори.

2.1. Негативні тенденції в розвитку економіки України. Падіння ВВП України (6,8% у 2014 році, 9,9% у 2015 році), суттєве зниження обсягів промислового виробництва (10,1% у 2014 році, 13,4% у 2015 році), величезний дефіцит

державного бюджету, зростання зовнішнього боргу, девальвація гривні, інфляція на рівні 45% і рецесія більше 11% – далеко не всі складнощі, з якими наша країна зіткнулася у 2015 році. Ці чинники прямо вплинули на негативний розвиток машинобудівної галузі в останні роки.

2.2. Відсутність належної державної підтримки. Розвиток машинобудівної промисловості потребує ряду конкретних заходів з боку держави, а не лише написання нічим фінансово не підкріплених довгострокових державних програм підтримки розвитку цієї галузі. За більше ніж 20 років в Україні було розроблено дев'ять державних програм розвитку вітчизняної машинобудівної промисловості, але жодна з вищезначених програм реально не змогла допомогти вітчизняному машинобудівному комплексу, оскільки не передбачала чітко означених джерел фінансування [7].

2.3. Недосконала податкова та митна політика. Податкова система відіграє вагомий роль у зміцненні фінансової безпеки держави. Впродовж років незалежності України процес реформування податкової системи набув перманентних рис. Разом з тим вона так і не ставала визначальним рушієм стабільно тривалого соціально-економічного зростання [8].

Так, внаслідок податкової реформи, що розпочалася з 2011 року, продовжилася тенденція до збільшення рівня податкового навантаження на економіку взагалі, та на промисловість та інші сфери реального сектору економіки. Наприклад, у 2013 році податкове навантаження промисловості знаходилося на рівні 42,6% – це найбільший показник.

Подальше зниження ставок податку на прибуток підприємств впродовж 2011-2014 років (з 25 до 18%) також не призвів до суттєвого покращення у машинобудівній галузі.

Значною проблемою, внаслідок якої відбувається витіснення вітчизняних виробників машинобудівної продукції з внутрішнього ринку, є низькі митні тарифи, встановлені в рамках виконання Україною своїх зобов'язань щодо набуття членства у СОТ. Внаслідок зниження тарифів відбувається нарощування обсягів імпорту машинобудівної продукції та відповідне скорочення присутності вітчизняної продукції на внутрішньому ринку.

2.4. Недостатність інвестицій та фінансових ресурсів. Технологічне оновлення галузі є одним з основних чинників економічної безпеки. Воно визначається обсягом капітальних інвестицій.

У цілому обсяг капітальних інвестицій у машинобудування зріс від 3 556 млн. грн. у 2010 році до 6293,7 млн. грн. у 2015 році (темп приросту – 76,99%). Однак темп спаду обсягу капітальних інвестицій у 2014 році порівняно з 2012 роком становив 15,28%. Крім того, необхідно враховувати фактор волатильності валютного курсу, внаслідок впливу якого обсяг капітальних інвестицій у доларовому еквіваленті в 2014 році

зменшився приблизно на 43% порівняно з 2010 роком [6]. Наявного обсягу капітальних інвестицій недостатньо для повноцінної технологічної модернізації галузі, що є однією із загроз її економічній безпеці.

При несприятливих зовнішніх умовах Національний банк України був змушений проводити дуже жорстку грошово-кредитну політику, що призвела до дуже високих процентних ставок. В даний час, реальні ставки корпоративного кредитування знаходяться на рівні близько 14%, що є величезним рівнем при міжнародному зіставленні.

Високі процентні ставки призвели до низького попиту для промислового сектору по ряду причин. По-перше, вони призвели до скорочення інвестицій і споживання товарів тривалого користування, тим самим підриваючи випуск у промисловому секторі. Крім того – хоч це і не впливатиме на попит на продукцію промислового сектору негайно – високі процентні ставки будуть стримувати інвестиції до дуже необхідної модернізації промислового сектору.

Наслідком цього може бути подальша втрата міжнародної конкурентоспроможності, яка в кінцевому підсумку відобразиться у падінні зовнішнього і внутрішнього попиту на продукцію промислового сектору.

2.5. Низька інноваційна активність. Однією з основних передумов економічної безпеки є здійснення інноваційної діяльності. Аналіз статистичних даних наукової та інноваційної діяльності в Україні продемонстрував, що протягом 2010-2014 років частка підприємств, що займалися інноваційною діяльністю серед усіх обстежених підприємств машинобудування, коливалась від 22,17% у 2010 році до 29,8% у 2013 році.

В абсолютному вираженні протягом аналізованого періоду кількість підприємств серед обстежених підприємств машинобудування, що займалися інноваційною діяльністю, залишалась приблизно на одному рівні, однак у 2013-2014 роках була зафіксована тенденція до її зменшення (2010 рік – 417 підприємств, 2011 рік – 443, 2012 рік – 426, 2013 р – 389, 2014 рік – 359) [6].

Для того щоб узагальнити фактори зовнішнього середовища, що впливають на галузь машинобудування, скористаємося PEST-аналізом.

PEST-аналіз – це управлінський інструмент, призначений для виявлення політичних (P – political), економічних (E – economic), соціальних (S – social) і технологічних (T – technological) факторів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства.

Таким чином, ми дослідили, що на діяльність підприємств машинобудівного комплексу впливає значна кількість факторів зовнішнього середовища. Але не потрібно забувати, що ефективна діяльність підприємств галузі значною мірою залежить і від самих підприємств. Тобто від факторів внутрішнього середовища. Основними серед них є наступні.

Таблиця 1. PEST-аналіз підприємств машинобудівного комплексу України

Політичні фактори	Економічні фактори
1. Військові дії на Сході України та анексія Криму 2. Активізація співпраці з країнами Європейського Союзу 3. Погіршення торговельних стосунків з Росією та іншими країнами СНД 4. Приватизація підприємств галузі	1. Негативні тенденції в розвитку економіки України 2. Низький платоспроможний попит на внутрішньому ринку 3. Відсутність належної державної підтримки 4. Недосконала податкова та митна політика 5. Недостатність інвестицій та фінансових ресурсів 6. Низька інноваційна активність 7. Постійне зростання цін на матеріально-сировинні товари
Соціальні фактори	Технологічні фактори
1. Зменшення кількості працездатного населення 2. Відтік кваліфікованого персоналу за кордон та в інші галузі 3. Недостатня кількість кваліфікованого управлінського, інженерно-технічного та виробничого персоналу 4. Відсутність належного кадрового резерву 5. Недостатній рівень оплати та мотивації праці в галузі	1. Низький рівень конкурентоспроможності галузі через технологічне відставання 2. Низький рівень конкурентоспроможності галузі через низький рівень якості продукції, що випускається 3. Залежність від поставок сировини та комплектуючих з інших підприємств чи інших країн. 4. Незначний рівень імпортозаміщення

Джерело: Власна розробка автора

1. Ефективне управління персоналом підприємства. Ефективне використання трудових ресурсів стає одним з основних чинників, що визначає ефективність виробництва та є вирішальним у розв'язанні всіх інших проблем підприємства.

Починаючи з 2008 року у машинобудівному комплексі відбувається постійне зменшення кількості працюючих – за різними оцінками кількість працюючих зменшилася від 700 тис. до 500-550 тис. осіб. У галузі має місце висока плинність кадрів – в останні роки коефіцієнт плинності складає 22-25%. Ураховуючи ситуацію, що склалася з машинобудівним комплексом в Україні, вважаємо за необхідне звернути увагу на гостру проблему щодо потреби підприємств у кваліфікованих працівниках всіх категорій [7].

Незважаючи на інтенсифікацію виробництва та покращення фінансових результатів діяльності підприємств машинобудування, спостерігається незначне зростання середньої заробітної плати. Середньомісячна заробітна плата штатного працівника у 2015 році, становила трохи більше 4200 грн.

2. Національне виробництво характеризується низькою продуктивністю праці. Україна суттєво відстає за показником продуктивності праці (ВВП на одного зайнятого) не тільки від країн Європейського Союзу, але навіть і від Росії, Білорусі, Казахстану та Азербайджану.

На сьогоднішній день ситуація, в якій опинилися більшість машинобудівних підприємств, має загрозливий характер, а більшість проблемних питань залишаються невирішеними. На даний час можна констатувати той факт, що машинобудування неспроможне виступати «локомотивом» економічного зростання та інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України. Низька ефективність використання основних засобів у виробничому процесі та критичний ступінь зношеності, унеможливають виробництво сучасної, якісної, конкурентоспроможної продукції. Ступінь зносу основних засобів машинобудівної промис-

ловості, який на сьогоднішній день становить близько 60%, свідчить про неможливість повноцінної конкуренції з європейськими виробниками, в яких цей показник становить 20-25%.

3. Оптимізація витрат підприємства. Динамізм ринку, конкуренція постачальників та покупців, що постійно посилюється, багаточисельність джерел постачання, саморегулювання процесів постачання, обмеженість ресурсів та їх екологічна безпека – ці й інші пов'язані з ними обставини спонукають до постійного пошуку шляхів оптимізації матеріального забезпечення виробництва з метою успішного виконання виробничої програми, а також досягнення запланованих економічних показників усіх видів діяльності підприємств.

Як свідчить Державна служба статистики України [4], понад 60% витрат виробничих підприємств в галузі машинобудування посідають матеріальні витрати. На сьогодні забезпечення матеріальними ресурсами виробництва машинобудівних підприємств є не досить ефективним.

Служби постачань працюють відокремлено від служб планування та обліку витрат у сфері матеріального забезпечення, кожна прагне мінімізувати витрати, однак без системного підходу це найчастіше призводить до росту сукупних витрат в системі постачання.

Ще однією із проблем постачання виробництва є всім відома проблема «сезонності», коли виробництво нерівномірно завантажено через сезонні стрибки попиту на ринку. Система матеріального забезпечення на багатьох підприємствах в результаті нескоординованої діяльності спеціалістів по закупівлям стикається з проблемами хвилеподібного надходження транспорту для розвантаження. Внаслідок цього явища, ресурси вантажників, складів та внутрішнього транспорту або простоюють або їх не вистачає. В обох випадках підприємства втрачають гроші.

Надзвичайно важливим на сьогоднішній день є питання ефективного використання енергетичних ресурсів на машинобудівному підприємстві. Не-

зважаючи на прийняття державою відповідних програм та впровадження різноманітних методів стимулювання втілення на підприємствах енергозберігаючих заходів, енергоємність української продукції промислового призначення залишається вкрай високою, та перевищує енергоємність аналогічної продукції не тільки розвинутих країн, але й країн, близьких за рівнем розвитку.

Споживання первинних паливно-енергетичних ресурсів на одиницю ВВП в Україні є значно вищим, ніж у розвинутих країнах світу, – у 3,7 рази вищим, ніж у країнах ЄС, у 2,9 рази – ніж у сусідній Польщі, в 1,4 раз – ніж у Росії. Дуже високою залишається енергетична складова в собівартості деяких видів машинобудівної продукції. Водночас забезпеченість власними енергоресурсами складає менше 50%, що відносить енергоефективність до ключових проблем економічної безпеки [5].

Висновки

Отже, розвиток машинобудування під дією різних факторів відбувається не прогнозовано, не за планами і програмами, що формуються урядами з урахуванням потреб у промисловій продукції й вимог глобалізації світової економіки. Він супроводжується накопиченням проблем, які негативно впливають на розвиток і загальний стан машинобудівних корпорацій. Ситуація погіршується із зменшенням проміжків часу між світовими кризами, які негативно впливають на стан національної економіки України й на види економічної діяльності.

Незважаючи на негативні тенденції, які спостерігаються в промисловості і у машинобудуванні, існує впевненість, що вони можуть бути змінені на позитивні. Потребує подальших досліджень формування системи індикаторів економічної безпеки на мікрорівні, вдосконалення механізмів, стратегій управління економічною безпекою.

Abstract

Introduction. Under unfavorable market environment enterprises constantly have to decide on the survival and protection from the effects of threats. There are quite a lot of the factors and they all influence differently on the enterprise. Consequently while operation of the enterprises, owners and managers have to adapt to the emergence of these negative phenomena and take measures for their prevention, harmlessness or neutralization.

Purpose. The purpose of the article is to identify and systematize all factors that affect the enterprise nowadays and require from the enterprise to establish an effective system of economic security. The main objective is to identify and systematize the internal and external factors affecting the machine-building enterprises and creating a system of their economic security.

Research Methodology. The theoretical basis of the paper is fundamental tenets of economic theory and management theory. To achieve this goal, the following methods have been used: dialectical method of knowledge – to study the nature and principles of impacts on the economic security of the enterprise; theoretical generalization and comparison – the development of conceptual apparatus; systematic and logical – for theoretical generalizations and drawing conclusions. **Research results.** The main result of the study is author's definition and systematization of all indicators that influence on the enterprise in modern conditions and require from the company to establish an effective system of economic security, allow to form a complex of actions, build strategy and tactics of machine building enterprise in modern conditions.

Conclusions. Thus, the development of mechanical engineering under the influence of various factors is not predictable, not for plans and programs that are formed by governments in order to meet needs in industrial production and the requirements of the globalizing world economy. Despite the negative trends observed in the industry and in the mechanical engineering, there is confidence that they can be changed into positive.

JEL Classification: L62, F52.

Список літератури:

1. Орлик О.В. Аналіз факторів впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків / О.В. Орлик // Тренди та інновації в сучасній економіці: колективна монографія / за заг. ред. О.С. Іванілова. – Харків: ХНУБА, 2015.
2. Лужецький А.І. Діагностика зовнішнього середовища машинобудівних підприємств / [Електронний ресурс] / А. Лужецький // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – Режим доступу: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
3. Кудря Я.В. Розвиток корпорацій: засади, тенденції, інструментарій: монографія / Я.В. Кудря [наук. ред. д.е.н., проф. С.О. Іщук]; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». – Львів, 2015. – 188 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Микольська Н. Український експорт: перші показники росту. Що далі? [Електронний ресурс] / Наталія Микольська // Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/07/1/7051416/>.

6. Ратинська І. Приватизація без голови [Електронний ресурс] / І. Ратинська // Режим доступу: <http://pravda.if.ua/news-76672.html>.
7. Короткий Ю.В. Машинобудівна промисловість України: здобутки та перспективи / [Електронний ресурс] / Ю. Короткий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – Режим доступу: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
8. Касперович Ю.В. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні / [Електронний ресурс] / Ю.В. Касперович // Режим доступу: [niss.gov.ua>content/articles/files/podatкова_ref](http://niss.gov.ua/content/articles/files/podatкова_ref).
9. Кузьміна О.С. Аналіз машинобудівної промисловості України на предмет відповідності сталому розвитку [Електронний ресурс] / О.С. Кузьміна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/07/1/7051416/>.
10. Дудукало Г.О. Механізм забезпечення ефективності управління персоналом машинобудівних підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Г.О. Дудукало; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – Київ, 2015. – 20 с.
11. Брижань І.А. Зниження енерговитрат в собівартості як напрям забезпечення конкурентоспроможності продукції в умовах євроінтеграції / І.А. Брижань, А.О. Городенська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 7. – С. 313-316.
12. Бартишевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи / Ю.М. Бартишевська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. – № 1(8). – С. 19-25.
13. Гахович Н.Г. Машинобудування в умовах інтеграції [Електронний ресурс] / Н.Г. Гахович // Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/mashinobuduvannja_v_umovakh_evrointegrationi/104-1-0-1544.
14. Жукова Д.А. Методичний підхід до формування комплексного показника оцінювання впливу зовнішнього середовища на підприємство / Д.А. Жукова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 359-364.
15. Кривецький І.О. Аналізування стану та тенденцій розвитку машинобудівних підприємств в Україні / І.О. Кривецький // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2014. – № 794. – С. 29-36.
16. Лужецький А.І. Діагностика зовнішнього середовища машинобудівних підприємств України [Електронний ресурс] / А.І. Лужецький // Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
17. Орлик О.В. Система загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання [Текст] / О.В. Орлик // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: ОНЕУ. – 2014. – Вип. 1 (52). – С. 250-257.
18. Рибінцев В.О. Особливості стратегічного аналізу зовнішнього середовища машинобудівних підприємств України в ринкових умовах / В.О. Рибінцев // Проблеми системного підходу в економіці. – 2012. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
19. Череп А.В. Теоретико-методичні основи забезпечення економічної безпеки машинобудівних підприємств / А.В. Череп, О.В. Степаненко // Економіка і регіон. – 2013. – № 3. – С. 78-83.
20. Штамбург Н.В. Особливості економічної безпеки підприємств машинобудівної галузі / Н.В. Штамбург // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1. Том 2. – С. 425-432.

References:

1. Orlyk, O.V. (2015). Analiz faktoriv vplyvu na ekonomichnu bezpeku pidpryyemstv ta metody zakhystu vid zahroz i neytralizatsiyi yikh naslidkiv [Analysis of factors influencing the economic security of the enterprises and methods of protection against threats and neutralizing their effects]. O.S. Ivanilov (Ed.). Kharkiv: KhNUBA.
2. Luzhetskyi, A.I. (2015). Diahnostyka zovnishnoho seredovishcha mashynobudivnykh pidpryyemstv [Diagnosis of the external environment of the machine building enterprises in Ukraine]. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Retrieved from <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
3. Kudrya, Ya.V. (2015). Rozvytok korporatsiy: zasady, tendentsiyi, instrumentariy [Development of corporations: foundations, trends, tools]. S.O. Ishchuk (Ed.). Institute of Regional Research of name M.I. Dolishnyi of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv.
4. Ofitsynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Mykolska, N. (2016). Ukrayinskyy eksport: pershi pokaznyky rostu. Shcho dali? [Ukrainian export: the first in dicators of growth. What's next?]. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/07/1/7051416/>.
6. Ratynska, I. (2015). Pryvatyzatsiya bez holovy [Privatization without a head]. Retrieved from <http://pravda.if.ua/news-76672.html>.

7. Korotkyi Yu.V. (2015). Mashynobuivna promyslovist Ukrainy: zdobutky ta perspektyvy [Engineering industry of Ukraine: achievements and prospects]. Retrieved from <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
8. Kasperovych Yu.V. (2015). Stratehichni priorityety i zavdannya podatkovoyi reformy v Ukraini [Strategic priorities and objectives of tax reform in Ukraine]. Retrieved from niss.gov.ua/content/articles/files/podatкова_ref.
9. Kuzmina, O.S. (2016). Analiz mashynobuivnoyi promyslovosti Ukrainy na predmet vidpovidnosti stalomu rozvytku [Analysis of machine building industry Ukraine in compliance with sustainable development]. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/07/1/7051416/>.
10. Dudukalo, H.O. (2015). Mekhanizm zabezpechennya efektyvnosti upravlinnya personalom mashynobuivnykh pidpryyemstv [Mechanism ensuring the effectiveness of personnel management at the machine building enterprises]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: NTUU KPI.
11. Bryzhan, I.A., and Horodenska, A.O. (2015). Znyzhennya enerhovytrat v sobivartosti yak napryam zabezpechennya konkurentospromozhnosti produktsiyi v umovakh yevrointehratsiyi [Reducing the cost of energy as a direction to ensure product competitiveness in terms of European integration]. Global and national problems of economics, 7, 313-316.
12. Bartashevska, Yu.M. (2010). Rozvytok mashynobuivannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [Development of mechanical engineering Ukraine: state, problems and prospects]. European vector of economic development, 1(8), 19-25.
13. Hakhovych, N.H. Mashynobuivannya v umovakh intehratsiyi [Mechanical engineering in conditions of integration]. Retrieved from http://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/mashynobuivannya_v_umovakh_evrointegraciyi/104-1-0-1544.
14. Zhukova, D.A. (2014). Metodychnyy pidkhid do formuvannya kompleksnoho pokaznyka otsynuyvannya vplyvu zovnishnoho seredovyshcha na pidpryyemstvo [The methodical approach to building complex index assessing the impact of the environment on the enterprise]. Business In form, 12, 359-364.
15. Kryvetskyi, I.O. (2014). Analizuvannya stanu ta tendentsiy rozvytku mashynobuivnykh pidpryyemstv v Ukraini [Analysis of state and trends of machine building enterprises in Ukraine]. Journal of the National University. «Lvivska Politekhnik», 794, 29-36.
16. Luzhetskyi, A.I. (2015). Diahnostyka zovnishnoho seredovyshcha mashynobuivnykh pidpryyemstv Ukrainy [Diagnosis of the external environment of the machine building enterprises in Ukraine]. Scientific Journal of International Humanitarian University, 28. Retrieved from <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/28.pdf>.
17. Orlyk, O.V. (2014). Systema zahroz ekonomichniy bezpetsi sub'yektiv hospodaryuvannya [The system of threats to economic security of businesses]. Journal of Social and Economic Research: collection of papers, Odesa: ONEU, 1 (52), 250-257.
18. Rybintsev, V.O. (2012). Osoblyvosti stratehichnoho analizu zovnishnoho seredovyshcha mashynobuivnykh pidpryyemstv Ukrainy v rynkovykh umovakh [Features of strategic analysis of the external environment at the machine building enterprises in Ukraine in market conditions]. Problems of systematic approach in the economy, 1, 191-195. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua>.
19. Cherep, A.V., and Stepanenko, O.V. (2013). Teoretyko-metodychni osnovy zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky mashynobuivnykh pidpryyemstv [Theoretical and methodological foundations of economic security of the machine building]. Economics and region, 3, 78-83.
20. Shtamburh, N.V. (2012). Osoblyvosti ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv mashynobuivnoyi haluzi [Features of Economic Security of the machine building industry enterprises]. Bulletin of the International Nobel Economic Forum, 1 (Vol. 2), 425-432.

Надано до редакційної колегії 05.05.2016

Бойко Олена Володимирівна / Olena V. Boyko
lv-bojko@rambler.ru

Башинська Марина Ігорівна / Maryna I. Bashinska
Bashinsk_M@mail.ru

Редьква Оксана Зіновіївна / Oksana Z. Redkva
Oks-redkva@yandex.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Факторний аналіз індикаторів економічної безпеки машинобудівного комплексу країни [Електронний ресурс] / О. В. Бойко, М. І. Башинська, О. З. Редьква // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 3 (25). – С. 30-37. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opi.ua/files/archive/2016/n3.html>